

Keszeg Vilmos

A román folklór iránti érdeklődés a kolozsvári tudományegyetemen (1872–1919)

A címben felvetett kérdés egy, a román folklór kutatásával kapcsolatos, egyetemi hallgatók számára feladott pályatétellel és a felhívásra érkezett pályamunkákkal történt váratlan találkozást követően fogalmazódott meg. Kiderült, hogy a jelzett időszakban a kolozsvári tudományegyetemen folyamatos volt a román kultúrával kapcsolatos pályatételek feladása. Habár a tudományegyetem neves oktatói kellő tájékozottsággal rendelkeztek a folklorisztikai és etnográfiai kutatások területén, többen maguk is kutatók voltak, és többé-kevésbé átfogó, az erdélyi etnikumokra is kiterjedő kutatási tervet fogalmaztak meg, a román folklorisztika története nem tartja számon a tudományegyetem kutatásra ösztönző hatását.

A pályázat

Az 1902–1903-as tanévben a Kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem Bölcsészet-, Nyelv- és Történettudományi Kara 9 pályakérdést írt ki diákjai számára. A tételek közül 14 diák hetet pályázott meg. A zsűri 12 munkát jutalmazott: négy pályázat megkapta a kiírt pályadíjat, egy esetben a pályadíjat megemelték, két pályamunka megosztott díjban, kettő szorgalomdíjban, és szintén kettő dicséretben részesült.¹

¹ A kolozsvári „Ferenc József” m. kir. tudomány-egyetem Bölcsészet-, nyelv- és történettudományi karának iktató könyve az 1902–1903-ik tanévre. Kolozsvári Államai Levéltár, Fond 315/151., iktatószám: 308/1903. április 7., 321/1903. április 14., 322/1903. április 14., 326/1903. április 15.. Az értékelés: Acta Universitatis Litterarum Regiae Hungaricae Francisco Josephianae Kolozsváriensis Anni MCMII-III. Fasciculus III. *Beszédek, a melyek a kolozsvári M. Kir. Ferencz József Tudományegyetem alapítása XXX. évfordulójának ünnepén 1903. május hó 29-én tartattak és a négy tudománykar jelentései a kitűzött pályakérdésekre benyújtott pályamunkákról, valamint az új pályatételekről.*

Az egyik pályakérdés *A román népköltészet és irodalma* volt, a pályadíj 100 korona. A téma nem volt egyedülálló a magyar képzési nyelvű egyetemen. 1873-tól kezdődően a pályázatokon évente sor került román témák kiírására (Gáldi 1941: 301–302).

A pályatételt négyen pályázták meg: Viciu Quintilius elsőéves jogász, Suciú Traján harmadéves, Gajia Aurél másodéves és Pável Konstantin elsőéves bölcsészhallgató. A pályázatokat Moldován Gergely és Meltzl Hugó értékelte. A jelentésben a következőket írták: „Mind a négy pályamunkában meg van fejtve a tétel, úgy hogy mind a négy jutalomra volna érdemes. Mind a négy pályamunkában fordulnak elő kisebb rendű iránytani hibák; a 308. és a 322. számú munka azonban terjedelmesebb, kimerítőbb; írójuknál a tárgyismeret szélesebb látkört árul el. Javasoljuk, hogy a pályadíj ketté osztassék és a 308. és a 322. számú pályamunkák íróinak kiadassék; a másik két pályázónak dicséretet hozunk javaslatba. Kolozsvár, 1903. május 15.” (*Beszédek* 1903: 103–104.)

Az egyik díjazott pályamunka szerzője Viciu Quintilius I. éves joghallgató. A kéziratos, gondosan másolt és bekötött pályamunka 258 lap terjedelmű. Szerkezete a következő: *Bevezetés* (3–11. oldal), I. *A román népköltészetéről általában* (1. *A román népköltészet általános szempontokból*, 12–27; 2. *A román népköltészet érdekessége*, 27–49; 3. *A román népköltészet verselési módja*, 50–56; 4. *A román népköltészet felosztása*, 56–57), II. *A gyermekkor költészete* (1. *A gyermekimádságok*, 58–59; 2. *A gyermekversikék*, 59–61; 3. *A gyermekjáték versek*, 61–62; 4. *Moş-Ajun (Karácsonyestéje)*, 63–65; 5. *A „sorcova”*, 65–70; 6. *A régék*, 70–80), III. *A férfikor költészete* (1. *A dal [Doina]*, 81–98; 2. *Az ének [A hora]*, 98–104; 3. *A kolindák*, 105–114; 4. *A vasilca*, 114–118; 5. *A „pluguşorul” [Eke-kolinda]*, 119–121; 6. *A csillag-kolindák*, 121–124; 7. *A Bethlehem*, 124–132; 8. *Lakodalmi köszöntők*, 132–138; 9. *A „paparudák”*, 138–140; 10. *„Caloianu” vagy „Scaloianu”*, 140–142; 11. *Talányok és szójátékok*, 143–146), IV. *Az aggkor költészete* (1. *A balladák*, 147–169; 2. *Varázsköltészet*, 169–180; *Az anekdoták*, 180–182; 4. *A közmondások*, 182–185; 5. *Gyászénekek [Bocete]*, 185–189), V.

(Forrás: http://univ.bibl.u-szeged.hu/19481/1/marki_tanrend_11_1903_beszed_majus_29.pdf; az utolsó letöltés időpontja: 2019. október 16.) A továbbiakban: *Beszédek* 1903. A Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Kar pályázati értékelőjét Moldován Gergely szerkesztette meg. A kéziratos dokumentumot T. Szabó Leventének köszönöm.

A népies költészet vagy népies könyvek (a. *Aesthetikai vagy romantikus irányú népies könyvek*, 1. *Alexandria*, 191–192; 2. *Varlaam és Ioasaf*, 193–195; 3. *Syndipa bölcsnek historiája*², 195–197; 4. *Halima*, 197–198; 5. *Archir és Anadam*, 198–200; 6. *Brabanti Genoveva*, 201–202; 7. *Arghirus és Tündér Ilona története*, 202–204; 8. *Til Buhog Linda*, 204–205; 9. *Naszredin-Hogea*, 206; 10. *Leonát és Dorofata*, 206–207; b. *Vallásos irányú népies könyvek*, 1. *Szent Pál Apocalipsa*, 208–209; 2. *Az Úr anyjának levele*, 209–210; 3. *Szent Sisoë csodái*, 210–212; 4. *Jósló és szerencsét mondó népkönyvek*, 212–214; c. *Az erkölcsi irányú népies könyvek*, 1. *Esop élete és példái*, 214–215; 2. *A hegyek virága*, 215; 3. *Bölcs példák*, 215–220; VI. *A román népköltészet irodalma* (a. *Népköltészeti gyűjtemények és közlések*, 1. *Pann Antal*, 222–223; 2. *Alexandri Vazul*, 223–228; 3. *Mariencescu Atanász*, 228–229), 4. *Fundescu János*, 229; 5. *Marian Florian Simon*, 230–231; 6. *Pompiliu Miron*, 231; 7. *Ispirescu Péter*, 231–232; 8. *Hințescu János*, 232; 9. *Teodorescu Gy. Demeter*, 233–236; 10. *Dr. Jarnik Urban János és Bârsan András*, 236–239; 11. *Canian Mihály*, 239; 12. *Sbiera János*, 239; 13. *Creangă János*, 240; 14. *Bârseanu András*, 240; 15. *Bibicescu János*, 240; 16. *Speranța Tivadar*, 240; 17. *Hodoșiu Eneas*, 241; 18. *Cătană György*, 241; 19. *Zane Gyula*, 241–242; 20. *Dr. Cristea Illyés*, 242; 21. *Pop-Reteganul János*, 243; 22. [Velceanu József, Buriță István, Călbază Tamás, Onișor Victor, Daul Tivadar, Izvoranu Octavian, Bota János, Munteanu István, Sima Gergely, Keováry János, Berescu János, Magda Viora, Safta Sabin, Cocea Avram, Popa Constatin, Bogdan Tivadar, Bodnariu György, Liuba Sofronius, Iana Aurel], 243–244; b. 1. *dr. Moldovan Gergely*, 245; 2. *Teodorescu Demeter*, 246; 3. *Dr. Silasi Gergely*, 246; 4. *Șăinenu Lazar*, 246; 5. *Odobescu Sándor*, 246; 6. *Adamescu György*, 246–247; 7. *Sulica Miklós*, 247; 8. *Simon S. Péter*, 247; 9. *Hașdeu P. Bogdan*, 248; 10. *Marian Florian Simon*, 248 [továbbá Densușianu Aron, Densușian Ovidius, Gaster, Manguica, Mariencescu Atanáz, Sevastos Ilona, 248–249]; c. 1.

² A népkönyvet az Alsószolcsván élt kántor és bíró, Simion Pantea jelentette meg: *Sindipii filosofului, care mai întii s-au întors din limba persiană în elinească, iar acum din limba elinească prefăcută în românească, dată în tipar cu cheltuiala lui Simeon Pantea din satul Selcioade-Sus pe Ariași [Szindip bölcsész története, melyet először perzsa nyelvből görögre, most pedig görög nyelvből románra fordítottak, s amelyet az Aranyos menti felsőszolcsvai Simeon Pantea költségén nyomtattak]. Sibiu, Ion Bart, 1802.*

Ács Károly, 250–251; 2. Vulcan József, 252–253; 3. Dr. Moldován Gergely, 253–258.

A pályázó, Viciu Quintilius nevével később akkor találkozunk, amikor 1920. február 26-án mint székhelyhídi főszolgabíró, főhadnagy, feleségül vette Jósa Jolán (1881–1950) írónőt, újságíró. Házasságuk nem tartott sokáig, egy leánygyermekük született (Vas 2015).

A szerző a népköltészet meghatározásában felsorakoztatta a 20. század elejére letisztult, felhalmozott gondolatokat: a népköltészet ősi, pillanatnyi hatásra születik, észrevétlenül, szájról szájra terjed, az egész nép hozzájárul a csiszolásához, a nép szellemi kincseinek összessége, ezért a nép lelke él benne, a nép bölcsőjéig vezet vissza, nem kötődik helyhez, időhöz, egyénhez. A román „népköltészet mezeje” nagy és változatos. A nép történelme, római eredete tükröződik benne. Habár többen kutatták, még feltáratlan, ezért hangyaszorgalommal kell pótolni a hiányokat. Petőfi Sándor és Vasile Alecsandri példája bizonyítja, hogy a nemzeti költészet alapja. Mióta a román nép hangját hallatta a politikában, a folklórja iránti érdeklődés megélenkül. A román népköltészet visszatükrözi a román nemzet karakterét, ezért gyakori téma a honvágy, a szülő- és testvérszeretet, a vitézség, a háládatosság és a vendégszeretet, ugyanakkor a humor, a hit és a hiedelem. A szerző hosszasan elidőzött a román népköltészet prozódiai sajátosságainál (gyakori a nyolc- és a hatszótagos sor, a refrén, valamint előfordul az asszonánc, az izomorf megoldás).

Az 1902–1903-as tanév pályakérdésének másik kidolgozója Suciú Traján harmadéves bölcsészhallgató. 1880-ban született Brassó megyében, ahol ortodox líceumot végzett. 1900-ban iratkozott a kolozsvári egyetemre. Ezt követően, 1905–1921 között a brádi ortodox gimnáziumban, majd középiskolában tanított. Az ASTRA kulturális egyesület (Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român [Erdélyi Egyesület a Román Irodalomért és a Román Nép Kultúrájáért]) tagja, több lap (*Telegraful român*, *Tribuna*) munkatársa, népszerűsítő kiadványok szerzője. Részt vett az első világháborúban, 1919-ben pedig a brádi Concordia olvasótársaság küldötteként az egyesülési gyűlésen. 1921-ben hunyt el, Brádon (Șerban–Iosan 2003: 224).

Az 1903-ban leadott pályamunkája nem áll rendelkezésünkre. Alkalmunk van viszont *A román népköltészet* című doktori dolgozata fellelmezésére (Suciú 1907). A 70 lapos tanulmány Brádon látott napvilágot. Bevezetőjében Herderre, Gaston Parisra és Miczkiewiczre hivatkozva a

folklór általános meghatározását adta (az emberi génusz első esztétikai terméke; olyan virág, amely a népet, nyelvét, lelkét jellemzi). A népköltészet a román nép érzelmi gazdagságának, természetszeretetének, éles elméjének bizonyítéka. Kutatása azonban kialakulatlan, olyan szerzők neve fémjelzi, mint B.P. Haşdeu, L. Şăineanu, M. Gaster, S. Fl. Marian. Aron Densuşianu a folklórt három korszakra osztotta: a regés, a hős- és a vitézi korra. Több szerző (Gaster, Haşdeu, Teodorescu Gr. Moldovan, Şăineanu, Adamescu) a nem írott és az írott részét különíti el.

Suciu Traján tanulmánya három fejezetben értekezett a román népköltésze-tről. Az első fejezetben a folklórműfajok csoportosítását végezte el. A. A verses formájú népköltészeti műfajok közé tartozik a. a dal (doina), a táncszó, a táncének. „A doinak a román népköltészet vadvirágai” – jegyezte meg a szerző, és alkalmat teremtett a dallamok, a hangszerek és a táncok általános jellemzésére. b. A balladák csoportjai a titokzatos (pogány mitológiai), a történeti, a vitézi (haiduceşti) és a társadalmi (domestic) balladák. c. A kolinda Teodorescu szerint vallásos, vadászat tárgyú és társadalmi jellegű. A verses népköltészet további csoportjai a d. lakodalmi énekek és a gyászdalok, e. a mágikus cselekvéseket és rontó lényeket aktivizáló ráolvasások, valamint a f. népszatírak, a talányok, a szójátékok, a gyermekjátékok. B. Prózában élő folklórműfajok a. a mesék, b. a legendák, az adomák, a miért?-ek, c. a közmondások.

A tanulmány második fejezete az írott népköltészet kategóriájába sorolta a népkönyveket (a Nagy Sándor életét elmesélő Alexandria, Szűz Mária pokolbeli utazásának története, az ezeregy éjszaka meséi, Barlám és Jozafát, Genovéva).

A harmadik részben a szerző gazdag, mintegy száz szakirodalmi télt tartalmazó szakirodalmi jegyzéket csatolt kötetéhez, amelyek alapul szolgáltak a tanulmány megszerkesztéséhez. Közöttük vannak magyarul megjelent (Ács Károly: *Virágok a román [oláh] népköltészet mezejéről*, Pest, 1859, Ember György – Grozescu Iulian – Vulcanu József: *Román népdalok*, Budapest, 1877, Moldovan Grigore: *Román közmondások*, Kolozsvár, 1882) és német nyelvre fordított gyűjtemények (W. Kotzebue: *Rumänische Volkspoesie*, Iassy, 1853, A. Franken: *Rumänische Volkslieder und balladen*, Danzig, 1889, Fr. Obert: *Rumänische Märchen*, Kronstadt, 1859, W. Rudow: *Rumänische Volkslieder*, Leipzig, 1888, A. Schott – A. Schott: *Wallachische Märchen*, Stuttgart–Tübingen, 1845). Gazdagon sorakoznak a román népdalok, népmesék, balladák, kolindák,

dojnak és táncszók, proverbiumok, találósok, ráolvasások, legendák, gyerekmondókák és -játékok, népszokások, mágikus gyakorlatok, hiedelmek, gyógymódok gyűjteményei (Suciu 1907).

A kolozsvári egyetemen nevelődött mindkét szerző ismerte a román szakirodalmat (Costache Negruzzi, Hașdeu, Șăineanu, Alecsandri, Anton Pann, Marian, Gorovei). Mindketten beleillettek abba a vonulatba, amely átfogó igénnyel foglalta össze az erdélyi román etnikummal kapcsolatos 19. századi auto- és heterosztereotípiákat. Az utazásirodalomban, a monográfiákban, a tankönyvekben a nemzetkarakterológia szempontjai visszavisszatértek (Mitu 1997). Ezek közül kiemelkedtek a viseletre, a vallásra, a szokásokra, a hiedelmekre, a táncrea és a zenére vonatkozó, többnyire romantikus leírások és megjegyzések (Mitu–Mitu 2014: 317–319, 352–362). Gyakran hivatkozták a magyar folklorisztikai irodalmat (Krizsa János, Ipolyi Arnold, Gyulai Ágost, Gyulai Pál, Beöthy Zsolt, Katona Lajos). Kettős nyelvi jártasságuknak köszönhetően magabiztosan fordították át magyar nyelvre a román népköltészeti szövegeket. Ismerték a magyar és a román népköltészet feltárt párhuzamait és azonos típusait, szüzséit (az argeși kolostor és a Kőműves Kelemen, a Păunașul codrilor / Az erdő pávácskája és Szilágyi és Hajmási balladája, Barba cot és Hüvelyk Matyi története, Ștefan vagy Negru vajda és Hunyadi Mátyás mondanaköre). És mindketten kitértek a román nyelvben megtalálható magyar nyelvi elemekre.

A román folklorisztika erdélyi úttörői

A román folklorisztika története a folklórkutatás több erdélyi úttörőjét tartja számon.

Iosif Vulcan (1841–1907) Nagyváradon érettségizett, Pesten jogot végzett; megalapította a *Familia* című, a román kultúrát Erdélyben terjesztő folyóiratot;³ tagja volt a Román Tudományos Akadémiának; 1871-ben a Kisfaludy Társaságba való felvételekor *A román népköltészetéről* címmel tartotta székfoglalóját (Vulcan 1871, 1872). Lapjaiban (*Gura satului*, *Familia*, *Șezătoarea*⁴) közölt írásai hozzájárultak a népköltészet iránti

³ A lapot Iosif Vulcan 1865-ben Pesten alapította, 1880–1906 között Nagyváradon jelent meg.

⁴ A lapot Iosif Vulcan a falvak lakosságának szánta, 1875–1880 között Budapesten, ezután 1882-ig Nagyváradon adta ki.

érdeklődés kialakulásához (Breazu 1944: 19.) A Pestre érkezett diákok a Petru Maior Irodalmi Társaság összejövetelein találkoztak egymással. Ebben a keretben felolvasásokra, emlékülésekre, bálókra, koncertekre került sor; gyakran esett szó a román népköltészetéről (Drimba 1974: 34–35). A *Familia* rovatot biztosított a népköltészet és az etnográfia számára. Az ASTRA összejövetelein két alkalommal tartott előadást a román népköltészetéről; ezek a *Familiában* váltak olvashatóvá (Drimba 1974: 189; Vulcan 1869, 1870). Folklórszemléletében visszatérő gondolat szerint a népköltészet egy nép jellemét és érzelmeit, múltját, hazaszeretetét, szabadságvágyát, életmódját tükrözi vissza. Esztétikai értékei révén „belépjegy a nagy népek irodalmába”, a nemzeti irodalom ihlet- és szemléleti forrása. Ez teszi szükségessé gyűjtését. Az etnopszichológiai szempont érvényesítésével megelőzte Grigore Silașit (Drimba 1974: 189–199, Pop 1964: 41). Azok nyomdokába lépett, akik a magyar közönség felé közvetítették a román népköltészet értékeit (Ács Károly 1859). A Kisfaludy Társaság örömmel követte a román népköltészetből készített fordításait, Gyulai Pál sürgette kötetben való közlésüket (Drimba 1974: 252). Megbízást kapott az Ember György és Iulian Grozescu által fordított népköltészeti anyag értékelésére. A gyűjtemény Iosif Vulcan fordításaival kiegészítve jelent meg (Ember–Grozescu–Vulcanu József 1877, Drimba 1974: 253–256). Születésének 100. évfordulóján, 1941-ben több megemlékezés foglalta össze művelődésszervezői, szerkesztői munkásságának szemléletét és érdemeit. Ezekben visszatérő gondolat az erdélyi románajkú lakosság nemzeti érzelmeinek, nyelvi identitásának, a „kulturális tudatalatti” tudatosítása és erősítése (B. 1941).

Ioan Micu Moldovean 1838-ban született Várfalván jobbágy családban, 1853–54-ben Pesten, majd egy évet Bécsben tanult, 1855–1857 között Balázsfalván teológiát végzett. Történész, teológiai tanár, a Román Akadémia tagja volt. Népköltészetet 1863-tól gyűjtött Erdélyben, gyűjteménye 1885-ben jelent meg (Breazu 1944: 20). Ösztönzésére a diákjai 1863-tól népdalokat gyűjtöttek a Maros, a Küküllő, a Mezőség, az Erdélyi-szigethegység, Nagyszeben és Hátszeg vidékén. A gyűjteményt 1879-ben Ioan (Jan) Urban Iarniknak, a bécsi egyetem előadótanárának engedte át, aki a válogatásba és a rendszerezésbe bevonta Andrei Bârseanut. Kihagyták a töredékes, átírt változatokat, beillesztettek más vidékről származó alkotásokat. A Bukarestben Urban Iarnik és Bârseanu neve alatt megjelent kötetbe dojnák, táncszók és egyebek (epikus-, hős-

énekek) kerültek be. A szójegyzéket Urban Iarnik, a jegyzeteket Bârseanu állította össze (Urban Iarnik – Bârseanu 1885).

Miron Pompiliu (1847–1897) moldvai lelkészcsaládban született; Belényesen és Nagyváradon, 1866-tól 2 évet Budapesten jogot tanult, tanulmányait Jászvásáron fejezte be. 1866-tól gyűjtött népköltészetet Nagyvárad és Nagyszeben környékén. Költő, kritikus. Gyűjtéseiből 1866-tól közölt népköltészeti alkotásokat (*Familia, Albina, Orientul*). 1868-ban Bukarestbe költözött. Az *Orientul* című lap 1869-ben kiterjedt folklórgyűjtést kezdeményezett. Az erdélyi gyűjtésre mások (Ioan Bădescu, N. D. Barcianu) mellett Miron Pompiliu is vállalkozott. A katonai besorolást elkerülendő, nem járt terepre, ezért a korábbi gyűjtéseivel vett részt a közös munkában. 1869-ben a jászvásári egyetemre távozott. 1870-ben itt tette közzé – gyűjtése többi darabját mellőzve – az erdélyi román népballadák első kötetét. Habár adatközlőit, a gyűjtés körülményeit nem nevezte meg, a román folklorisztika története úttörőnek tekinti lejegyzései hitelességét (Pompiliu 1870, Breazu 1944: 19–20, Bîrlea 2010: 256–260).

Simeon Mangiucă (1831–1890) ortodox családban született, Szegeden, Lugoson, Nagyváradon tanult, 1852–1855 között jogot hallgatott Budapesten, itt doktorált. Budapesti tartózkodása idején alapozta meg nyevészeti tájékozottságát. Szerbiában 3 éven át teológiát tanult. Tanár és ügyvéd volt. Oravicabányán ismerte meg At. Marian Marienescut, akinek a folklórszemléletével azonosulni látszik. Szokást kutatott a Bánátban, több jelentős elméleti igényű tanulmány, a kolindák monográfiájának szerzője, a román etnobotanikai kutatások kezdeményezője (Bîrlea 2010: 260–264). Az ünnepi kalendárium és a mitológia iránti érdeklődésben a kereszténység előtti pogány, valamint a dák–római szubsztrátum kutatása, az etimológizáló latinista szemlélet mellett kötelezte el magát (Talos 1966, Wallner-Bărbulescu–Vuia 2003).

Ioan Slavici (1848–1925) Pesten és Bécsben tanult. Az erdélyi román társadalom, valamint e társadalom folklórljának ismerőjeként és gyűjtőjeként több alkalommal értekezett a folklór különböző területeiről és műfajairól, különösen a népmeséről (Slavici 1881). Mesefeldolgozásai jelentősen hozzájárultak elbeszélő művészete alakulásához (Pop 1959, Bîrlea 2010: 264–271).

Az erdélyi román folklorisztika története a 19–20. század fordulójáról több további kezdeményezést tart számon. Erdély és a Partium különböző vidékeiről készültek feljegyzések (Máramaros, Bihar, Bánság, a Mezőség, az Aranyos, a Maros, a Küküllő, az Olt folyása, Vajdahunyad, Nagyszeben, Se-

gesvár, Balázsfalva környéke). Kiemelt figyelem irányult a népmesékre, a legendákra, a szólásokra és a találós kérdésekre, a népballadákra, a népdalokra, a táncszavakra, a kolindákra, a ráolvasásokra, a gyermekjátékokra, a népszokásokra. A gyűjtésben és a rendszerezésben többnyire filológiai szempontok érvényesültek (műfajiság, típusok és változatok), a szöveggözlésben pedig az esztétikai szempontú szelekció, a szövegek irodalmiasítása. A gyűjtés körülményeinek (település, adatközlő) feltüntetése általában hiányzik. A gyűjtők (tanárok és papok) általában a szülőföldjükről vagy szolgálati helyükről tartak fel folklóradatokat. Szórványosan sor került gyűjtőhálózatok szervezésére és működtetésére. Vasile Bologa nagyszebeni, Alexandru Ciura, Alexiu Viciu és Traian German balázsfalvi, Lucian Costin temesvári, Horia Teculescu segesvári tanár diákjait vonta be a mozgalomba, Tit Bud lelkész a tanítókat, Traian German a tanítókat és a lelkészeket, Elie Cristea a falvak írástudóit buzdította gyűjtésre. Rendre feltűntek a gyűjtés szakszerűsödésének jelei; a bécsi, a budapesti, majd a kolozsvári egyetemi oktató, Iosif Popovici a tájnyelv vizsgálatának rendeli alá, Victor Păcală pedig falumonográfia keretében illeszti a folklórszövegeket; Popovici Gustav Weigand és Alexics György, Alexandru Țiplea (feltételezhetően szintén Alexics György ösztönzésére) megnevezte gyűjtőpontjait és adatközlőit; a Bartók Bélával társult Ion Bîrlea szövegjavítás nélkül jegyezte le a folklórszövegeket.⁵

Az erdélyi román népköltészet megnevezett kutatói többnyire a budapesti és a bécsi egyetemet látogatták. A folklorisztika története nem tematizálja a kolozsvári tudományegyetem hatását.

Román nyelv és irodalom tanszékek a magyar egyetemeken

A budapesti egyetemen 1862-ben létesült román nyelv és irodalom tanszék. Oktatói között sorrendben a negyedik Alexics (Alexi, Alexici) György (1864–1936), aki jelentősen hatott a népköltészet iránt érdeklődő erdélyi román fiatalokra. Aradi román családból származott, első írásait szerb

⁵ A fenti áttekintés forrása Bîrlea 2010: 508–532. Az erdélyi gyűjtők között bemutatásra kerül Ioan Bota, Laurențiu Ciorbea, Vasile Bologa, Emilian Novacoviciu, Elie (Miron) Cristea, Iosif Popovici, Tit Bud, Alexandru Țiplea, Pauline Schuller, Alexandru Ciura, Gheorghe Tulbure, Petre Ugliș (Delapećica), Petru Hetcou, Alexiu Viciu, Victor Păcală, Ion Bîrlea, Traian German, Simeon Russu (Cîmpeanu), Lucian Costin, Horia Teculescu.

nyelven fogalmazta. Budapesten tanult, 1888-ban szerzett licenciátust a *Magyar elemek a román nyelvben* című dolgozatával, amelyben az etimologizáló nyelvészeti irány mellett kötelezte el magát. 1897–1922 között román nyelvet és irodalmat oktatott, 1909–1920 között professzori beosztásban. Fiatalon a román irodalom történetét és a felekezeti viszonyokat tárgyaló írásokat közölt, ezt követően a tankönyv- és a szótárírás kötötte le idejét. Munkásságának jelentős részét teszi ki a folklórgyűjtés. 1883-tól gyűjtött a román lakosság körében. 1887-től saját gyűjtésű román népdalokat közölt magyar lapokban, magyar nyelvre fordítva (Alexics 1887–1888). A Kisfaludy Társaság 1887 nyarán a román folklór gyűjtésével bízta meg, Herrmann Antallal együtt. Alexics György másfél hónap alatt járta be a Bánát vidékét, Karánsebes, Arad, Bihar és Vajdahunyad környékét, rövid időre a mócok között is időzött. A gyűjtés eredményeivel elégedett volt. Gyűjtésének a kvantitatív értéken túl egyéb érdemei is voltak. Hűséges nyelvi lejegyzést érvényesített. Ezt a meggyőződését kortárs folklórközléseken is számon kérte. A lelkészek és a tanítók által ajánlott adatközlőit otthonukban kereste fel, hosszasan hallgatta és faggatta őket. Gyűjtését három kötetben számította megjelentetni. Az első, az epikus költészetet (ballada, mese, ráolvasás) tartalmazó kötet 1899-ben látott napvilágot (Alexics 1899). A megjelenést azonban érdektelenség követte, emiatt a további kötetek kiadása lekerült a napirendről.⁶ Mindössze alkalmilag, magyar fordításban közölt a gazdag gyűjteményéből (Muşlea 1971: 214–239, főként 214–225).

Az 1872-ben indult kolozsvári tudományegyetem az erdélyi román értelmiség jelentős rétegének biztosított képzési lehetőséget. 1872 és 1919 között 143 fiatal szerzett egyetemi oklevelet, különböző szakokon.⁷ Tanulmányaik idején az erdélyi román fiataloknak lehetőségük volt tájékozódni a professzionizálódó folklorisztika és etnológia területén.

A román folklorisztika indulása az etnogenézis szemléletének, a római eredet, a latinitás megfogalmazódásának keretében történt meg

⁶ Muşlea tárta fel, hogy a népi lírát (népdalok, dojnák, táncszók, alkalmi énekek) tartalmazó II. kötet szedése 1910-1913-ban megtörtént, 256 oldalon. A címlap, a szójegyzék, a jegyzetek és a tartalomjegyzék azonban nem készült el. A kötetbe Arad vármegyéből 191, Temes vármegyéből 107, Biharból 82, Karánsebesből 80, Tordáról 35, Torontálból 2, Máramarosból pedig 5 szöveg került be. Muşlea 1971: 222–225.

⁷ A 143 diák adatait Berki Tímea gyűjtötte össze és közölte. Berki 2012: 255–265.

(*școala latinistă*).⁸ A római származás, valamint az ebből fakadó nemzetkarakterológia elterjesztésében kiemelkedő szerepe volt a kolozsvári tudományegyetem román szakos professzorának, tanszékefelelősének, Szilasi Gergelynek (Grigore Silași) (1836–1897). Bécsben tanult, ahonnan a Grimm fivérek mitológiaépítő szándékának tiszteletét hozta magával. Ehhez Heymann Steinthal néplélektani szemléletét tette hozzá. Ezek a meggyőződések képezték folklórszemléletének keretét. A román nemzet karakterének alapjegye a vallásosság, a vendégszeretet, a ragaszkodás, az ellenség gyűlölete, a szorgalom, a haza- és családszeretet. A történések és a filológusokat, valamint a szépírókat a nép és a népköltészet tanulmányozására ösztönözte (Breazu 1944: 22–23). 1872–1886 között egyetemi tanár, egy évig a kar dékánja, az ASTRA kolozsvári fiókjának elnöke, tagja az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek. Hallgatóinak a román irodalom történetéről, valamint a román nyelv eredetéről és történetéről tartotta előadásait. Keveset publikált (Vasiliu 1997, Berki 2012: 112, 114).

A kolozsvári tudományegyetem professzora volt a germanista Meltzl Hugo (1846–1908). Az *Összehasonlító Irodalomtörténelmi Lapok* társszerkesztőjének komparatistikai paradigmájában jelentős mértékben jelen volt a korabeli etnológia is (T. Szabó 2013).

Moldován Gergely (Grigore Moldovan) (1845–1930) jogi tanulmányokat végzett Kolozsvárt, tanfelügyelőként dolgozott. Következétesen művelte a román népköltészet tolmácsolását, fordításai kötetben jelentek meg (Moldován 1872, 1882, 1884). 1886-ban állt a kolozsvári tudományegyetem román tanszékének élére. Népismereti, folklorisztikai és etnográfiai érdeklődése a tanfelügyelői „országjárása” idején alakult ki és erősödött meg. 1887-től az *Erdélyi Múzeumban* folytatásokban tette közvé tanulmányait: 1887-ben két részletben a móccokról (Moldován 1887a, 1887b), 1888-ban két részletben a román nép varázsköltészetéről és hiedelmeiről (Moldován 1888a, 1888b), 1888-ban és 1890-ben négy közlésben a román nép hitvilágáról (Moldován 1888c, 1890a, 1890b, 1890c), 1894-ben két közleményben a „Székelyek-e a móccok?” kérdésről (Mol-

⁸ Samuil Micu a *Scurtă cunoștință a istorii românilor [A románok történelmének rövid ismertetése]* (1792–1796) című művében a római néptől örökölt szokásokat vette számba. Összehasonlította a római és a román szokásokat, közöttük szerepel az új-évi házasságióslás, a bolondok hete, a húsvéti nagyböjt első szombatjának (Santoader) tetvérkapcsolatai (ínfrățire), a március eleji Zilele Babelor, a böjthagyáskor gyűjtött tűz (Bîrlea 2010: 55).

dován 1894a, 1894b), 1897-ben két részletben a román településszerkezetéről és a templom- és lakóház-építészetéről (Moldován 1897a, 1897b), 1899-ben a románság balkáni eredetéről (Moldován 1899b), 1901-ben a „moldovánok” néprajzáról (Moldován 1901), 1905-ben két részletben, majd 1916–1917-ben a román szerelmi költészetéről (Moldován 1905a, 1905b, 1916–1917), 1906-ban a román pásztorvilágról (Moldován 1906), 1914-ben a román népmesék tündérszereplőjéről (Moldován 1914).⁹ Összegző munkája *Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képen* című, a monarchia régióit és etnikumait bemutató vállalkozásban, valamint Orbán Balázs Székelyföld-leírásának folytatásában, az *Alsófehér vármegye monográfiájában* jelent meg, az *Alsófehér vármegye román népe* a monográfia első kötetének második részében, Nagyenyeden, 1899-ben (Moldován 1899a).

A 300 oldalnál terjedelmesebb összefoglalás rendre kitér a vármegye szerkezetére, a román ajkú lakosság számára, a (hely-, család-, személy-, állat-)névállományra, a móc és a mokán etnoním magyarázatára, a román nemzet karakterére, a nyelvi sajátosságokra és a magyar–román nyelvi kölcsönhatásokra,¹⁰ a román települések építészetére, a viselet sajátosságaira, a jellegzetes foglalkozásokra, a hiedelemvilág lényeire, a népköltészetre, az emberélet fordulóinak, a családi és társadalmi élet, a jelesnapok szokásaira, a szórakoztató és játékszokásokra.

A „népirodalom” rendszerezésében az írott és a szóbeli, a verses és a prózai formát, a „romantikus” és a vallásos (legendás) tartalmat különítette el. Hosszasan elidőzött a vereselés sajátosságainál (a strófa hiánya, a párosrím használata, az időmértékes verselés, a fitomorf motívumok). „Régiségi szempontokat” érvényesítve a következő műfajokat ismertette: a varázsköltészet, kuruzslás (33 betegség gyógyító szövegei és szoká-

⁹ Az Erdélyi Múzeum néprajzi írásainak annotált bibliográfiája: Szilágyi 2002.

¹⁰ 1903-ban, a kolozsvári tudományegyetem alapításának 31. évfordulóján tartott ünnepi ülésen Moldován Gergely mint dékán mondott ünnepi beszédet, *Magyar hatások a románban* címmel. A román kortársak által érzékenyen, ellenszenvvel fogadott gondolata: „A románság faji kultúrájának legelső alapjait a magyar rakta le. Ez a kultúra először magyar hatás következtében magyar területen nyilatkozik meg és mindaddig, míg a szomszéd román királyság a vezetést természetszerűleg át nem vette, az állandóan magyar emlékün táplálkozott. A legelső román nyelvemlékeknél már ez a hatás megnyilatkozik” (*Beszédek* 1903: 13).

sai), b. kolinda, c. ballada, d. köszöntő, gyászének, e. dal, ének, táncszó, f. mese, legenda, adoma, g. közmondás, h. talány.

A gazdag szövegtár kútfői között megnevezte a vármegyei előljárókat, tanítókat. A kötet irodalomjegyzékében mintegy 50, a román nép történelmével, nyelvvel, népköltészetével kapcsolatos szakmunka szerepel. A magyar párhuzamok, adatok forrása Bornemisza Péter, Hunfalvy János, Hunfalvy Pál, Kolozsvári Sándor és Óváry Kelemen, Kriza János műve.

A monográfia alapállításai között szerepel a románság balkáni eredete, az Alsófehér vármegye román kultúrájának a teljes etnikumra érvényes volta.

A kolozsvári tudományegyetem további meghatározó egyénisége volt Herrmann Antal (1851–1926). 1898–1919 közötti magántanári működése által az egyetem a néprajzi szakképzés első intézményének bizonyult. A brassói származású, a német irodalom története iránt érdeklődő Herrmann Antal Bécsben, Kolozsvárt és Budapesten tanult, kolozsvári tanulmányai idején Meltz Hugo folklorisztikai érdeklődésének hatása alá került. 1887-ben kezdeményezte az *Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn* című folyóirat, majd Hunfalvy Pállal közösen, 1881-ben a Magyarországi Néprajzi Társaság megalapítását. 1883–1921 között a budai tanítóképző főiskola tanára, az 1897–1898-as tanév második szemeszterétől a kolozsvári tudományegyetem Bölcsész- és Történettudományi Karán az általános és hazai etnográfia oktatását hirdette meg. 1898. március 8-án *A néprajzról* címmel tartotta meg bevezető előadását, amelyben az európai etnográfia irányzatait tekintette át, majd Erdély népeit mutatta be, kiemelt tekintettel a cigányok archaikusabb életformájára.

Herrmann Antal kolozsvári magántanárként 43 szemeszterben oktatott. Szemeszterenként 2-3 előadást hirdetett meg, az évek során összesen 93 előadást. Egy-egy kurzust 2-3 alkalommal ismételt meg, s ezeket a továbbiakban újabb elméleti és tartalmi keretbe illesztette. A nagyobb témakörök: Néprajzi analógiák, Bevezetés az etnográfiába, A népköltésről, A hazai néprajzi tanulmányok eredményei és feladatai, A néprajzi gyűjtés módszere, Etnográfia és szociográfia, A hagyomány szociológiai jelentősége, Az etnográfia szociális jelentősége, Néprajzi múzeumi gyakorlatok, A népművészet a magyar otthonban, Zene és nemzet, Folklór és okkultizmus, Népszociológiai szemelvények, A kincs a néphitben,

A cigányokról, A cigány népköltésről és zenéről, A cigány népköltésről, A cigányok vallása, Az oláhok, A csángók néprajza, A hazai örményekről, A székely néprajz ügye, Az erdélyi szászok, Az Erdélyi Kárpát-Egyesület néprajzi múzeumának ismertetése, A hazai néprajz bibliográfiája, A magyarországi németek néprajza, A magyarországi németek demográfiája, Német népköltés Magyarországon, Dél-Magyarország néprajza, Bosznia és Hercegovina néprajza, Az 1910. évi népszámlálás tanulságai, A világháború etnikus következményei hazánkra nézve, A világháború, Háború és néprajz, A világháború és a nemzetiségek. Az 1898–1899-es tanév I. szemeszterének tárgya az *Erdély részletes néprajza*. Az *oláhok* címet viselte (Gaal 1999).

Amikor 1898. február 1-jén az Erdélyi Kárpát-Egyesület néprajzi bizottságának ülésén Herrmann Antal „munkatervet” terjesztett elő, Erdély „etnográfiai kataszterének” összeállításában foglalta össze a sürgős teendőket. „Néprajzi statisztikát” sürgetett, az eredmények összegyűjtését, s ennek egyik eszköze szerinte a néprajzi bibliográfia (publikációk és kéziratok) összeállítása és összegyűjtése volt. „Elő kell vennünk Erdély mappáját, helységről helysére bele kell jegyeznünk az eddig ismeretes néprajzi viszonyokat, és a reájuk vonatkozó irodalmi és ábrázolási stb. adalékokat. Így látjuk meg, hol kell alapozić munkálat, hol ellenőrzés, ki-gészítés, helyesbítés” (Herrmann 1898a).

A sürgető munkát társadalmi összefogással vélte elvégezhetőnek, s ebben a román és a szász önkéntesekre is számított. „Ebben közre kell működnie az EKE egész szervezetének. Tevékeny támogatásra meg kell nyerni az EMKE-t, az Erdélyi Múzeum-Egyesületet, az Erdélyi Irodalmi Társaságot, a Kemény Zsigmond-társaságot, a hunyad- és az alsófehérvármegyei történelmi és régészeti társaságot stb. Épp így a honismertetéssel foglalkozó szász és oláh testvéregyesületeket is. A nagy munkában közre kell működnie Erdély egész intelligentiájának, kiváltképpen a tanítóknak, lelkészeknek, jegyzőknek, orvosoknak, gazdaszteknek és más a néppel közelebb érintkezőknek” (Herrmann 1898a). A román etnikum kutatásának irányítását Moldován Gergelyre lehetne bízni: „A rumén népre nézve a kérdőívet már is megszerkeszthetné a bizottság ügyvivő alelnöke, Moldován Gergely dr. egyet. tanár” (Herrmann 1898a).

Az 1898. január 31-én tartott, a *Rumén ethnologiai feladatok* című próbaelőadáson a következő gondolatokat fogalmazta meg. A politikus-

nak és az etnográfusnak össze kell fogniuk: „A rumének ethnológiájára nézve igen gyakran úgyszólván a kutatók nemzetisége szerint más-más az eredménye. Mintha itt felek állanának egymással szemben és mindakét fél azt az igazságot keresné, melynek consequentiái ő reá nézve kívánatosak” (Herrmann 1898b).

A román néprajzi kutatást szakszerűen kell végezni, ebben nagy segítséget nyújt az egyetem. Moldován Gergelyben mind a felkészültség, mind az érdeklődés megvan. „A rumén philologia pedig kiválóan néprajzi színezetű. [...] Ő a rumén néprajznak hazánkban legavatottabb művelője; folyóirataiban, az Ungariában, és Magyar-Román Szemlében előtérbe lép az igen becses néprajzi elem.[...]S a mint az oláh irodalom és nyelv kulturája általában hazánkból, az erdélyi udvarból indult ki, úgy a rumén ethnológiának is magyar tudósok voltak legavatottabb kultiválói”. Sajnos, „rumén ajku honfitársaink [...] jobbára gyűjtésre szorítózkodó munkálkodásuk nagy része nem ment a célzatosságtól és nem mutat elegendő kritikára” (Herrmann 1898b). Az eddigi kutatások főként a történelemre, a nyelvre és a folklórra irányították figyelmüket. Hiányzik a tárgyak, a település, a gazdálkodás, az építkezés, az öltözet, a demográfiai viszonyok kutatása (Herrmann 1898b).

A kolozsvári tudományegyetem oktatói, s közöttük a román tanszék tanárai tájékozottak voltak a magyar és a román folklorisztikai, etnológiai és etnográfiai kutatások eredményeiről, többé-kevésbé kidolgozott programot készítettek Erdély etnikumainak néprajzi kutatásához. Az erdélyi román lakosság szellemi életével, népi kultúrájával kapcsolatosan maguk is kutatások végeztek, tanulmányokat közöltek. Ezért tartjuk indokoltnak hallgatóikra gyakorolt, kutatásra ösztönző hatásuk feltárását.

Miközben a budapesti egyetem szellemi hatását számon tartják, a román folklorisztika és etnológia hivatkozott szintézisei nem térnek ki a kolozsvári tudományegyetem román ajkú hallgatóinak, végzettjeinek néprajzi foglalatosságára. Az 1902–1903-as pályatétel, az elkészült négy pályamunka önmagában parányi bizonyíték egy generáció – a kolozsvári tudományegyetemet 1872–1919 között látogató román diákok – figyelmének a román népi kultúrára terelése, kutatására történő ösztönzése mellett. A körülmények, a hatások és az eredmények feltárása hosszas és körültekintő kutatómunkát igényel.

Záró soraimban esetlegesen elvégzett próbamunkálatok néhány eredményét teszem közzé.

Etnológiai érdeklődés a kolozsvári tudományegyetem végzettjeinek munkásságában

Silvestru Moldovan Moldován Szilveszter néven iratkozott be az egyetemre, állami ösztöndíjjal. Aranyosegerbegen született, ortodox lelkészi családból. Az ortodox főgimnáziumot Brassóban végezte, 1880–1885 között járt a kolozsvári tudományegyetemre, filozófia szakra. A 3-4. szemesztert Bécsben töltötte (Berki 2012: 255).¹¹ 1885–1888 között a brassói gimnáziumban földrajz, történelem és magyar magyar nyelv tárgyakat oktatott. Szerkesztőként és újságíróként dolgozott a *Gazeta Transilvaniei* (igazgató 1911-ben), *Transilvania*, *Telegraful român*, *Foia populului* és a *Tribuna* lapoknál. 1893-ban megjelentette a *Femeia și familia*, 1894–1895 között a *Rîndunica* című lapokat. Egy nagyszebeni nyomda igazgatója, a bukaresti Földrajztudományi Társaság és a nagyszebeni ASTRA aktív tagja volt. A radikális román nemzeti szellemiséghez történő felzárkózására vet fényt az a fegyelmi eljárás, amelyet a kolozsvári tudományegyetem kezdeményezett 1885. március 26-án az egyetemi tanulmányait lezáró, de még a tudori szigorlat előtt álló diák ellen. A nemzetiségi kérdést radikálisan felvető, a *Tribuna* lap élén álló Ioan Slavici-ot és az *Observatoriul* lapban szót emelő Gheorghe Barițiu-t táviratban az ellenük indított elleni sajtóper idején Silvestru Moldovan a kolozsvári tudományegyetem román diákjainak szolidaritásáról biztosította.¹² Felesége Margareta Cigărean „beszélyírónő”, Tordán született 1872-ben, lapokban közölt írásaiból kötete jelent meg *Din tainele vieții [Az élet titkai]* címmel (Nagy-Szeben 1899).¹³ Íróként abba a népies vonulatba illeszkedik, amelyet az irodalomtörténet Ion Agârbiceanu és Ion Slavici nevével fémjelez.

¹¹ A születési év a különböző forrásokban eltér. Az egyetemi nyilvántartások alapján Berki Tímea az 1856-os évet nevezi meg. A román értelmiségtörténeti enciklopédia 1861-re datálja. Predescu 1999.

¹² Az ügy dokumentuma a levéltári állományban: 339/1884–1885/BTK. Közveteszi T. Szabó-Zabán 2012: 241–242. A sajtóper és tágabb kontextusa: Biró 1942.

¹³ Forrás: Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái (elérhetőség: <http://www.elib.hu/03600/03630/html/m/m16570.htm>). A menyasszony Ion Cigărean, Torda vármegye aljegyzőjének lánya, a vőlegény pedig a helyi Arieșana bank alkalmazottja. *Familia* XXIII. (32) 384. (1884. aug. 9–21.)

Silvestru Moldovan 1915-ben hunyt el Nagyszebenben (Predescu 1999, Cirlea 2013).

Több alkalommal írt tankönyvet (Moldovan 1887, 1893).

A legteljesebb, anoním szócikk több román művelődéstörténeti forrást összegez. Eszerint Silvestru Moldovan meseközlései a folklórból származnak, de nem autentikusak. Mesefeldolgozásait a *Tribuna* és a *Foia poporului* lapokban közölte. Népszerűségük miatt ezek Nagyszebenben önálló füzetekben is megjelentek (Moldovan 1885a, 1885b, 1885c, 1886, 1894, 1907a, 1907b, 1908).

Több népkönyv szerzője. 1905-ben keleti mesefordításokat jelentette meg (Moldovan 1905a); két alkalommal görök történeteket dolgozott át (Moldovan 1895, 1906a). 1906-ban a magyarországi román sajtó összefoglalására vállalkozott (Moldovan 1906b), 1909-ben a román régiók lakosságát mutatta be (Moldovan 1909). Két kiadást ért meg a román lakossággal rendelkező magyarországi települések helynévszótára (Moldovan–Togan 1908).

Silvestru Moldovan életműve jelentős, értékes része az erdélyi román társadalmat felfedező, bemutató utazásirodalomhoz tartozik, történelmi, földrajzi-természetrajzi, statisztikai és népismeii szempontokat követve.

A sorban az első leírás a *Țara noastră* (*A mi országunk*, Sibiu, 1894) címet viseli. A román olvasókat szólítja meg, számukra mutatja be az erdélyi románok múltját, természetét és földrajzi–természeti körülményeit. Eredzetetésükben a dák őslakosság rómaiakkal vívott harcához nyúl vissza, az etnogenézist szemlélteti. A Kárpátok mentén honos románság jellemét a külföldi utazók elismeréssel méltatták: egyszerűen, szerényen, megelégedetten él; földműves, állattenyésztő, szereti az állatokat, az erdőt, a természetet; nincs érzéke a kézműves mesterségekhez, sem a kereskedéshez; állhatatos, kitartó, ellenzi az újításokat; ragaszkodik nyelvéhez, szokásaihoz és vallásához; bizalmatlan az idegenekkel szemben; kiegyensúlyozott, megfontolt; jószívű, könyörületes; béketűrő, az igazságtalanságokat is zokszó nélkül viseli; igazságérzete fejlett; vendégszerető, értelmes, bölcs; fizikai kvalitásai előnyösek.

A fejezetekre való tagolást nélkülöző bemutatás a következő kistrégiókat járja be: Hátszeg és vidéke (a Bisztra, a Sztrigy és a Cserna folyása, a Vaskapu, a Retyezát-hegység, Kalán és Vajdahunyad, a hátszegi román és más viselet), a Zsil-völgye (Vulkán-hegység, Petrozsény, a Zsil-völgyi román lakosság szokásai és viselete), a Páring-hegység vidéke, Nagyszeben

vidéke (Csibin-hegység, Nagyszeben, Nagydísznád, Resinár, Szelistye, Vízakna, Szelindek, Vöröstorony, sókitermelés, foglalkozások és viseletek, a szászok), az Olt-völgye (Fogarasi-havasok, Felek, Fogaras, a feleki és az Olt-völgyi lakosság és viselete), az Olt és a Nagykükküllő közötti régió (Szentágota, Nagysink), Brassó és vidéke (görögök, németek, románok, csángók, Brassó, Barcaroznyó, Feketehalom, Földvár, a Cenk, Persányi-, Bucsecs-hegység, az Olt, a Vargyas és a Homoród folyók vidéke, Barcaság, foglalkozások és viseletek), Bodzavásár vidéke (a Berecki-havasok, az Ojtozi-szoros, Kézdivásárhely, Bereck, Kovászna, Bodok, Málnásfürdő, a háromszéki székelyek és románok), Tusnád és az Olt völgye (Tusnádfürdő, Szent Anna, Csíkszereda, Büdösbarlang, a Bodoki- és a Csíki-hegység, Uz-völgy, Gyimesi-szoros, Nagybagmás, Balánbánya, az Olt és a Maros forrásvidéke), Gyergyó vidéke (Békási-szoros, Gyilkos-tó, Gyergyó-szentmiklós, Borszék, Tölgyes, A csíki és gyergyói románság, a Kis-Beszterce környéki román viselet), Maroshévíz környéke (Maroshévíz, Déda, Marosvécs, Szászrégen, a Kelemen-, Görgényi-havasok, tutajozás a Maroson), a Maros-völgye Szászrégen és a Kükküllő között (Marosvásárhely, Nyárádszereda, Marosludas, Miriszló, Nagyenyed, sószállítás a Maroson), Kükküllő vidéke (Kükküllővár, Dicsőszentmárton, Szováta, Parajd, Korond), Székelyudvarhely környéke (a Homoród és a Vargyas völgye, Tolvajos, Oláhfalva, Kirulyfürdő, Almási-barlang), a Nagykükküllő vidéke (Székelykeresztúr, Héjjasfalva, Segesvár, Medgyes, Kiskapus, Balázsfalva, Szabadság mezeje, szászok, székelyek, örmények), a Maros-völgy a Kükküllők és a Sebes-folyó között (Gyulafehérvár, zsidók), a Székás völgye (Sebes-hegység, Apold, Bisztra, Sugág, Alsókápolna, Szászcsór, Szászsebes, Lámkerék, a lakosság öltözet, tutajozás a Sebes folyón), a Maros vidéke a Sebestől Zeykfalváig (Oláhpián, Szászváros, Kudzsir, Kenyérmező, Godján-hegység, Bábolna), a Maros alsó folyása (Piski, Déva, Bánpatak, Boholt, Vecel, Marosillye, Dobra, Felsőlapugy, Zám).

Az isten igazgyönggyel, szép szülőfölddel ajándékozta meg a románokat. Lakóterületüket köröskörül magas hegyek szegélyezik, amelyeket ősi tölgy- és fenyőerdők borítanak, oldalaiikon ösvényekkel, a völgyekben sietős, malmokat működtető folyókkal, barlangokkal és szűk hasadékokkal – írja elragadtatással a szerző (Moldovan 1894: 22). A bemutatás 10 német, 9 magyar és 11 román nyelvű természettudományi, statisztikai, egyház- és oktatástörténeti, etnográfiai, turisztikai munkát vesz alapul. A magyar nyelvű szakmunkák között szerepelnek Kő-

vári László könyvei (*Erdély statistikája*, 1847, *Történelmi regék*, 1857, *Erdélyföldre ritkaságai*, 1853), az EMKE útikalauza (1891), valamint Orbán Balázs Székelyföld-monográfiája. További adatok származnak a *Transilvania* és az *Erdély* folyóiratokból, valamint egyéb forrásokból. Az egyes kistérségi etnográfiai – viselet, foglalkozás, szokások, életmód – adataival helyi értelmiségiek, tanítók, tanárok és papok szolgáltattak (összesen 16 személy).

A 450 oldalra rúgó kötet nagyobb részében a szerző pontos leírásokat nyújt az útvonalakról, a barlangok bejáratáról, a bányákról és a fürdőkről, a településekről. A szakirodalmat idézve pontos genealógiai, geológiai, statisztikai és történelmi, valamint egyháztörténeti leírásokat illeszt könyvébe. A szerző mindenkor megőrzi nyelvezete higgadságát. Szívesen hívja fel a figyelmet a táj szépségeire, a települések történelmi és építészeti jelentőségére. Érzékelhető büszkeséggel méltatja a román nép érdemeit, kultúrája értékeit. Elismeréssel szól a székely környezetben szokásait, nyelvét, viseletét megőrzött román lakosságról (Moldovan 1894).

A szerző négy év múlva újabb kötetben folytatja az országjárást. A *Zarandul și Munții Apuseni ai Transilvaniei* [Zaránd és az Erdélyi-szigethegység] 1898-ban jelent meg Nagyszébenben, szerzői magánkiadásban. Megírására a régióra vonatkozó irodalom szegénysége, a román nyelvű irodalom teljes hiánya ösztönözte. A magyar nyelvű szakirodalmából felhasználja az EMKE útikalauzát, Kővári László három munkáját, Hunfalvy János birodalmi földrajzmonográfiáját, Téglás Gábor barlangismertetéseit. Az etnográfiai leírásokat Teofil Frâncu és George Candra könyvéből kölcsönzi (Frâncu–Candra 1888). Adatközlői között nyolc, a vidéken élő oktató, pap és ügyvéd szerepel.

A 300 oldalra rúgó monográfia a Torockótól kezdődő Erdélyi-középhegység (Erdélyi-szigethegység) és a Fehér-Körös folyása mentén elterülő hajdani Zaránd vármegye vidékét, a mócok világát mutatja be. A román nemzeti kegyelethelyek közül itt található Horea szülőfaluja, Albac (Fehérvölgy), Avram Iancu szülőfaluja, Vidra, valamint a holttestét őrző Tebea (Cebe).

Zaránd vármegye 12 településének bemutatása után a lakosság foglalkozását, a hegyi és a körös-vidéki román lakosság viseletét, valamint a zarándi táncokat ismerteti. Ezt követi az Erdélyi-középhegység településeinek előszámlálása (Abrudbánya, Bucsony község hat faluja,

Verespatak, Topánfalva, Alsó- és Felsővidra, Fehérvölgy, Aranyosfő). A szerző előszeretettel időzik a Vulkán-hegység, a Detonáta, a Gaina-hegy, az aranyosfői jégbarlang szépségének bemutatásánál. Majd sort kerít a mócok jellemének, antropológiai tulajdonságának, foglalkozásának, viseletének, a gainai leányvásár etnográfiai hitelességű bemutatására. A Szamosok vidéke után kitér a folyók forrás- és folyásvidékére, hegyeire, éghajlati viszonyaira, lakóinak viseletére. Az Aranyos völgyéből kiemeli Bisztrát, Nagylupsát, Aranyosbányát, Szolcsvát, Vidalyt, Torockót, Podsága, Ronk és Alsóaklos, Járavize, a Hesdát völgyét, a hegyek közül pedig az Öreghavast, a Ponort, a Vidaly-követ, a Székelykövet, a Leánykakövet, a Tordai-hasadékot. Torockótól Nagyenyed felé indulva hosszasabban elidőz a másik sajátos román csoport, a mokányok falvaiban (Remete, Mogos, Ponor, Havasgáld). Etnográfiai leírást találunk az aklosi és a mokány viseletről. Ezután következik Alsógáld, a remetei szoros, az Ompoly völgye, végül Zalatna, Ompolymező bemutatása.

Moldovan Silvestru szívesen népszerűsíti a hegyek világát, jól ismeri természeti adottságait, szereti lakóit (Moldovan 1898).

A következő egekben a szerző újabb erőfeszítést tesz az erdélyi románság elhelyezkedésének, élet- és etnikai terének összegzésére. 1911-ben és 1913-ban a *Țara noastră* kötetet két részre bontva, két kiegészített, illusztrált kötetben jelenteti meg. Az elsőben az Olt völgyének régiói (Vöröstorony, Szeben és környéke, Olténia, Brassó és Barcaság, Székelyföld, Három- és Csíkszék, az Olt forrásvidéke) kapnak helyet. A települések, a természeti látványosságok bemutatása lerövidül, erőteljesen exponálódik a történelmi múlt, a román kulturális intézményteremtés. Néprajzi leírást kapunk a resinári, a szelistyei és az olténiai románok viseletéről (Moldovan 1911a, 175 oldal). A második kötet a Maros folyásút követi, hosszasabban elidőz az egyes településeken (Moldovan 1913, 120 oldal).

Folklorisztikai munkásságának részét képezi az az előadás, melyet a történelmi tárgyú, a történelmi eseményekre, politikai-szociális helyzetekre rezonáló népköltészetnek szentelt 1911-ben. Sajnálattal vette tudomásul, hogy sem a tatárdúlások, sem az 1437-es parasztmozgalom, sem Mihai Viteazul emléke nem őrződött meg. A török harcok idejét idézi több ballada, a katonáskodás emlékét pedig több népdal (Moldovan 1911b). 1911-ben a Horea-féle parasztmozgalom epizódjait gyűjtötte

össze (Moldovan 1911c), 1901-ben az 1848-49-es szabadságharc román hőseinek és áldozatainak állított emléket (Moldovan 1901). 1905-ben tette közzé a kuruc kori harcos, Balika történetét (Moldovan 1905b)

Dulfu Péter (Petre Dulfu) 1856-ban született Tóháton (Szilágy megye), görög katolikus földműves családban. A kolozsvári Római Katolikus Főgimnáziumban érettségizett, 1876–1880 között tanult a kolozsvári tudományegyetemen (Berki 2012: 259).

Kedves műfaja a népkönyv volt. Kedvelte a verses formát, előszeretettel dolgozott fel eredettörténeteket (a csalogány, a szarka, a pacsirta eredete, a Nap és a Hold házassága), moralizáló történeteket (az ember szerencséje, az isten által megsegített háládatlan cigány) (Dulfu é.n. I., III., 1909, 1910), mesei történeteket (a hálás hal) (Dulfu é.n. III.). Népmeséket dolgozott át. Két verseskötet az ó- és az újtestamentum történeteit mesélte el (Dulfu é.n. II., 1921). Verseiben megidézte a román nép történelmének tisztelt alakjait (Ștefan, Radu) (Dulfu 1910). Eposzba foglalta a román hősepika narratívumait (Dulfu 1913). Kötetnyi versben egy közkatona nyelvén örökítette meg az egyesülés mozzanatait, pátoszát (Dulfu [1931]). Legnépszerűbb, sok kiadást megért könyve a román tréfás mesék emblematikus figurájának, Păcalănak a történetét mondja el (Dulfu 1907).

Román nyelvre ültette át Petőfi Sándor két versét (*Távolból, Szüleim halálára*) (Dulfu 1910).

Összegzés

A 19. század második felében az erdélyi román folklorisztikai és etnográfiai kutatások jelentősen fellendültek. Az úttörők különböző egyetemi központokban végeztek tanulmányaikat, feltételezhetően ott kaptak ösztönzést a gyűjtésre. Az 1872–1919 közötti időszakban a kolozsvári magyar tudományegyetem több professzora is élen járt e kutatások előkészítésében. Román hallgatóikra gyakorolt hatásuk szisztematikus feltárása azonban még nem történt meg.

Szakirodalom

Ács Károly

1858 *Virágok a román (oláh) népköltészet mezejéről*. Hery János, Pest.

Alexics György

1887–1888 Utazásom az oláhok között. *A Kisfaludy Társaság Évlapjai*. Új folyam. XXIII. 248–267.

1899 *Texte din literatura poporană română*. Tomul I. Poesia tradițională. Editura autorului, Budapesta.

Berki Tímea

2012 *Magyar–román kulturális kapcsolatok a 19. század második felében. Értelmiségtörténeti keret*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

Biró Sándor

1942 A Tribuna története. *Erdélyi Múzeum* XLVII. (1) 1–28.

Bîrlea, Ovidiu

2010 *Istoria folclorică românești*. AIUS [Craiova].

B., I. [Breazu, Ion]

1941 Iosif Vulcan. *Transilvania* LXXII. (7) 511–512.

Breazu, Ion

1944 Temeiurile populare ale literaturii române din Transilvania. In: Breazu, Ion : *Literatura Transilvaniei. Studii, articole, conferințe*. Casa Școalelor, [h.n.], 5–32.

Cirlea, Aurelia

2013 *Rândunica. Foaie literară-beletristică 1894–1895. Indice bibliografic-analitic*. Armanis, Sibiu.

Drimba, Lucian

1974 *Iosif Vulcan*. Editura Univers, București.

Dulfu, Petre

é. n. I. *Odinioară*. Editura „Cartea Românească”, București.

é. n. II. *Dumnezeu și oamenii*. Editura „Cartea Românească”, București.

é. n. III. *Ion Săracul*. Editura „Cartea Românească”, București.

1907 *Isprăvile lui Păcală*. Editura Librăriei Naționale, București.

1909 *Snoave*. Editura Librăriei SOCEU și Societatea Anonimă, București.

1910 *Cântece și povești*. Minerva, București.

1913 *Gruie al lui Novac. Epopee alcătuită din cintecele de vitejie ale poporului roman (1875–1909)*. Sfetea, București (ed. II., 1918).

- 1921 *Isus Mântuitorul*. După Sfînta Scriptură. Editura „Cartea Românească”, București.
- [1931] *Povestea României Mari (Spusă de un soldat)*. Editura „Cartea Românească”, București.
- Ember György – Grozescu Iulian – Vulcanu József
1877 *Román népdalok*. Kisfaludy-Társaság, Budapest.
- Gaal György
1999 Herrmann Antal, a néprajzoktatás meghonosítója a Ferenc József Tudományegyetemen. *A Kriza János Néprajzi Társaság Értesítője* IX. (1–2) 6–20.
- Gáldi László
1941 Az erdélyi magyar tudományosság és a kolozsvári egyetem hatása a román tudományra. In: Bisztray Gyula – Szabó T. Attila – Tamás Lajos (szerk.): *Erdély magyar egyeteme*. Erdélyi Tudományos Intézet, Kolozsvár, 285–304.
- Frâncu, Teofil – Candra, George
1888 *Româniî din Munții Apuseni. Moșii*. Tipografia Modernă, București.
- Herrmann Antal
1898a Munkaterv. Előterjesztette a bizottsági előadó a néprajzi bizottság 1898. február 1-én tartott ülésén. *Erdély Népei* I. (1–3) 2–3.
1898b Rumén ethnológiai feladatok. *Erdély Népei* I. (1–3) 6–8.
- Mitu, Melinda – Mitu, Sorin
2014 *Ungurii despre români. Nașterea unei imagini etnice*. Polirom, [h.n.].
Mitu, Sorin
1997 *Geneza identității naționale la românii ardeleni*. Humanitas, București.
- Moldován Gergely
1872 *Román népdalok és balladák*. K. Papp Miklós, Kolozsvár.
1882 *Román közmondások*. Demjén L., Kolozsvár.
1884 *Koszorú a román népköltészet virágaiból*. Magyar Polgár könyvnyomdája, Kolozsvár.
1887a A mőczokról (első közlemény). *Erdélyi Múzeum* IV. (2) 79–115.
1887b A mőczokról (második közlemény). *Erdélyi Múzeum* IV. (3) 299–330.
1888a A román nép varázsköltészete I. *Erdélyi Múzeum* V. (1) 1–23.
1888b A román nép varázsköltészete II. *Erdélyi Múzeum* V. (2) 81–114.
1888c A szárnyasok a román nép eszmevilágában. *Erdélyi Múzeum* V. (4) 259–294.

- 1890a A román nép hitvilágából (első közlemény). *Erdélyi Múzeum* VII. (1) 73–91.
- 1890b A román nép hitvilágából (második közlemény). *Erdélyi Múzeum* VII. (2) 174–190.
- 1890c A román nép hitvilágából (harmadik közlemény). *Erdélyi Múzeum* VII. (3) 271–297.
- 1894a Székelyek-e a móczok? (első közlemény). *Erdélyi Múzeum* XI. (5) 343–358.
- 1894b Székelyek-e a móczok? (második közlemény). *Erdélyi Múzeum* XI. (6) 403–416.
- 1897a A román község, templom és ház Alsó-Fehérmegyében (első közlemény). *Erdélyi Múzeum* XIV. (2) 57–72.
- 1897b A román község, templom és ház Alsó-Fehérmegyében (második közlemény). *Erdélyi Múzeum* XIV. (3) 129–136.
- 1899a Alsófehér vármegye román népe. Néprajzi tanulmány. In: Lázár István – Weinrich Frigyes – Moldován Gergely: *Alsófehér vármegye néprajza*. Nagyenyedi Könyvnyomda és Papírárugyár Részvénytársaság, Nagyenyed, 725–1048.
- 1899b A románság balkáni eredetéhez. *Erdélyi Múzeum* XVI. (2) 63–71.
- 1901 A moldovánok néprajza. *Erdélyi Múzeum* XVIII. (2) 79–90.
- 1905a A szerető leírása a román népdalban (első közlemény). *Erdélyi Múzeum* XXII. (4) 181–193.
- 1905b A szerető leírása a román népdalban (második közlemény). *Erdélyi Múzeum* XXII. (5) 255–270.
- 1906 Román pásztorvilág. *Erdélyi Múzeum* XXIII. (5) 330–335.
- 1914 A tündérnök a román népmesében. *Erdélyi Múzeum* XXXI. (3) 133–144.
- 1916–1917 A szerelem a román népdalban. *Erdélyi Múzeum* XXXIII–XXXIV. 73–102.
- Moldovan, Silvestru
- 1894 *Păcala și Tândaľă. Anecdota*. Ed. Inst. Tipogr. W. Krafft, Sibiu [1896–1926 között további hat kiadás].
- 1885a *Fiica a nouă mame, poveste*. Ed. Inst. Tipogr. W. Krafft, Sibiu (harmadik kiadás Sighișoara, 1896).
- 1885b *Povestea lui Ignat*. Ed. Inst. Tipogr. W. Krafft, Sibiu.
- 1885c *Îndărătnicul, poveste*. Ed. Inst. Tipogr. W. Krafft, Sibiu (második kiadás Sibiu, 1906).

- 1886 *Lumea proștilor, poveste*. Ed. Inst. Tipogr. W. Krafft, Sibiu (harmadik kiadás Sibiu, 1913).
- 1887 *Istoria Ungariei în legătură cu istoria universală pentru scolele populare*. Editura lui H. Meltzer, Brașov.
- 1893 *Micul prietin al copilor adecă carte pentru învățarea scrierii și cetirii*. Editura proprie, Sibiu.
- 1894 *Țara noastră. Descrierea părților Ardelului dela Mureș spre medadi și valea Mureșului*. Tipografia Archidieceșană, Sibiu.
- 1895 *Din trecutul omenirii: Ulisse regele din Ithaca*. Povestire istorica. Ed. Inst. Tipogr. W. Krafft, Sibiu.
- 1898 *Zarandul si Muntii-Apuseni*. Editura proprie, Sibiu.
- 1905a *Punga cu noroc si caciula fermecata*. Poveste orientala prelucrata. Ed. Inst. Tipogr. W. Krafft, Sibiu.
- 1905b *Din vitejii poporului romanesc: Nichita Balica*. Povestire istorica. Ed. Inst. Tipogr. W. Krafft, Sibiu.
- 1906a *Edip nenorocitul rege din Teba si alte intimplari din vechime*. Povestiri istorice, Ed. Inst. Tipogr. W. Krafft, Sibiu.
- 1906b *Șir nesfirsit. Un mic capitol din viața foilor române din Ungaria*. Meltzer Henric, Sibiu.
- 1907a *An imparat si fetele lui. Alegorie populara*. Ed. Inst. Tipogr. W. Krafft, Sibiu.
- 1907b *Anecdote și povesti*. Ed. Inst. Tipogr. W. Krafft, Sibiu.
- 1908 *Povesti*. Ed. Inst. Tipogr. W. Krafft, Sibiu (második kiadás 1923).
- 1909 *Noi și ceilalți români. Articoli reproduși din Foaia Poporului*. Tipografia Poporului, Sibiu.
- 1911a *Ardealul I. Ținuturile de pe Olt*. Ioan I. Ciurcu, Brașov.
- 1911b *Poeziile noastre populare istorice. Transilvania XLII. (5–6) 681–699*.
- 1911c *Momente noi din revoluțiunea lui Horea*. Brașov.
- 1913 *Ardealul II. Ținuturile de pe Murăș*. Ioan I. Ciurcu, Brașov.
- Moldovan, Silvestru – Togan, Nicolau
- 1908 *Dicționarul numirilor de localități cu populațiune română din Ungaria*, compus la încredințarea asociațiunei pentru literatura română și cultura poporului român de Silvestru Moldovan și Nicolau Togan. Editura Asociațiunii, Sibiu.

Muşlea, Ion

1971 *Cercetări etnografice și de folclor. I.* Ediție îngrijită, cu studiu introductiv, bibliografie, registrul corespondenței de specialitate, indice, de Ion Taloș. Minerva, București.

Pompliliu, Miron

1870 *Balade populare române.* Junimea, Iași.

Pop, Dumitru

1959 Ioan Slavici teoretician al folclorului. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, Philologia IV. 115–127.

1964 Grigore Silași, folclorist. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, Philologia. VIII. 18–56.

Predescu, Lucian

1999 *Enciclopedia României. Cugetarea.* Editura Saeculum, București.

Slavici, Ioan

1881 Die Rumänen: in Ungarn, Siebenbürgen und der Bukowina. Verlag von Karl Prochaska, Wien.

Suciu, Traján

1907 *A román népköltészet. Tanulmány.* Brád, Egyházmegyei Nyomda Arad.

Șerban, Ioan – Josan, Nicolae

2003 *Dicționarul personalităților Unirii: trimișii românilor transilvăneni la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.* Altip, Alba Iulia.

Szabó Levente, T.

2013 Az összehasonlító irodalomtudomány kelet-európai feltalálása és beágyazottsága az 1870-es években: az Acta Comparationis Litterarum Universarum. Egy kutatás keretei. In: Benő Attila – Fazakas Emese – Kádár Edit (szerk.): „*hogy legyen a víznek lefolyása...*” *Köszöntő kötet Szilágyi N. Sándor tiszteletére.* Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 449–460.

Szabó Levente, T. – Zabán Márta (szerk.)

2012 *Dokumentumok a Kolozsvári Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Kar történetéhez (1872–1892).* Presa Universitară Clujeană/Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.

Szilágyi Enikő Hajnalka

2002 Az Erdélyi Múzeum folyóirat néprajzi írásainak annotált bibliográfiája. *A Kriza János Néprajzi Társaság Értesítője.* XII. 1–2.

Taloș, Ion

1966 Activitatea folclorică și etnografică a lui Simion Manguia. *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*. 1961–1964. 321–337.

Urban Iarnik, Ion, dr. – Bârseanu, Andreiu

1885 *Doine și strigături din Ardeal* date la iveală de dr. Ión Urban Jarník și Andreiu Bârseanu. Editiunea Academiei Române, București.

Vas János

2015 *Jósa Jolán (1881–1950)*. (Elérhetőség: <http://nyirvave.hu/index.php/olvaso/812-egy-meltatlanul-elfeledett-nyiregyhazi-iron>; letöltés: 2019. október 16.)

Vasiliu, Gabriel

1997 *O paralelă între activitatea lui Gr. Silași și cea a lui Gh. Moldovan, profesori de limba română la Universitatea din Cluj (1872–1919)*. Studii și cercetări etnoculturale III. 115–118.

Vulcan, Iosif

1869 Poporul român în poezia sa. *Familia* V. (32) 373–375, (33) 385–387, (34) 397–400.

1870 Cîntecele haiducești. *Familia* VI. (33) 385–387, (34) 397–400, (35) 410–411.

1871 Societatea Kisfaludyana. *Familia* VII. (6) 70.

1872 A román népköltészetéről. *A Kisfaludy Társaság Évlapjai. Új folyam* VII. 146–167.

Wallner–Bărbulescu, Luminița – Vuia, Daciana

2003 Simion Manguică – un precursor al istoriei mentalităților. *Patrimonium Banaticum* 2. 207–216.

Orientare către folclorul românesc la universitatea din Cluj (1872–1919)

În a doua parte a secolului al XIX-lea cercetările folclorice și etnografice românești au luat avânt. Inițiatorii acestor investigații și-au finalizat studiile universitare în diferite centre culturale. În perioada 1872–1919 profesorii universității maghiare din Cluj (Grigore Silași, Hugó Meltzl, Grigore Moldovan, Antal Herrmann) au avut un aport însemnat în conștientizarea importanței cercetării folclorului românesc. Până în prezent explorarea sistematică a acestui impact nu a avut loc. Prezentul studiu trece în revistă activitatea și opera profesorilor clujeni, precum și opera unor absolvenți ai universității clujene.

The Interest in Romanian Folklore at the University of Cluj (1872–1919)

In the second part of the 19th century Transylvanian Romanian folklore and ethnographic research had seen a major evolution. The pioneers were studying at different universities, so presumably they were guided there to start collecting ethnographic material. Between 1872 and 1919 several professors of the University of Cluj (Grigore Silași, Hugó Meltzl, Grigore Moldovan, Antal Herrmann) had a determining impact on the preparation of these researches. However, the systematic analysis of their influence on the Romanian students has not been done yet. The present paper presents the activity and work of some professors from Cluj, but also the work of some of the attendees.

